

Udaberri arabiarra, loraldi kulturala?

Urtebete joan da herrialde arabiarretan matxinadak hasi zirenetik. “Udaberri arabiarra” deitu zion prentsak, baina 2011k aurrera joan ahala zimelak hartu ditu herri matxinada haietako asko. Goizegi izango da, ziurrenik, iraultza horiek ekarriko dituzten ondorioak zehazteko. Bat izan ezik: arabiar herrialdeetako arteek aspaldian ez bezalako arreta berenganatu dute Mendebaldeko hedabideetan.

GORKA BEREZIARTUA

MATXINADEN eraginez sorkuntza bizitu al da? Hala pentsa dezake edozein amaren alabak egunero prentsan, telebistan, irratan edo sarean ikus-entzundako informazioei kasu eginez gero. Adibide berri samar bat: “Udaberri arabiarra: nola kontatu iraultza artearen bidez” zioen *Diario de Navarra*n argitaratutako EFE agentziako albiste batek urtarrilaren 24an. “Udaberri arabiarrek berehalako efektua eduki du arteetan, eta Kairon arraroa da

Nermine Hammam argazkilari egiptoarraren argazkia behean. Militarren irudiak eta koloreak uztartuz udaberri arabiarren metafora osatu du.

aste bat pasatzea zuzenean edo zeharka Egiptoko panorama berriari lotutako erakusketa bat inauguratu gabe”. Panorama berria sortu dela, ez da dudarik, Mubarakek ez baitu Egipto gobernatzen iaiztik. Baina komeni da egoera berri hori oraingoz junta militar batek gidatzen duela gogora ekartzea ere. Eta beraz galdetzea, ea agintean dauden uniformeek arteekin sentsibilitate berezia ote duten sorkuntza-olde hori bultzatzeko, edo, besterik

gabe, lehen bezainbeste sortzaile ote dagoen Egipton, baina lehen ez bezala herrialde aberatsek euren kazetari paraxutistak bidaltzen dituzten horien berri ematera.

Matxinadek, laguntzekotan, herrialde batzuetan pelikula, kanta edo liburu batzuk kontsumitzen lagundu dute, edozein erregimen aldaketak ordura arte nagusi izan den kulturgintza ofiziala pipiak egurra bezala jaten baitu. Zentsuratuta zeuden idazle eta zinemagile batzuen lanetara errazago iritsiko da publikoa orain; galbahea pasatzeko gauzak erdi-esan erdi-ezkutatu behar zituztenek ere, modu agerikoagoan adierazi ahalko dituzte euren iritziak hainbat herrialdetan. Eta zentsura gainditzearekin batera —edo zentsura gainditu behar izana amu gisa erabilita—, atzerrian arrakasta lortu duenik ere bada.

Hesham Issawi zuzendariaren historiak bil-tzen du egokien egoera hori: Egipton jaioa, 1990ean AEBetara joan zen antropologia ikas-tera, baina argazkilaritzarekin zeukan interesak apurka-apurka zinemagintza ikastera eraman zuen. 2000ko hamarkadan hainbat film labur egin ondoren, duela bi urte ekin zion bere lan ezagunena filmatzeari, *Cairo exit*. Gizon musulman baten eta emakume kristau kopto baten

Matxinadek, laguntzekotan, herrialde batzuetan pelikula, kanta edo liburu batzuk kontsumitzen lagundu dute, edozein erregimen aldaketak ordura arte nagusi izan den kulturgintza ofiziala baztertzen baitu

arteko amodio istorioa kontaktzen du, herrialdearen erretratu tristea eskaintzearekin batera. Mubaraken erregimenak debekatu egin zuen Egipton proiektatzea; handik kanpo eskaini zuenean ere, bere herrialdeko kritikariak gainean zituen: “Pelikula Dubaiko Film Festiba-

lean eskaini nuenean, 2010eko abenduan, kritikari egiptoarrek gaitzetsi ninduten herrialdearen irudi goibela eskaintzeagatik eta soluziorik ez aurkitzeagatik pertsonaien egoera sozial eta ekonomikoari; kritikatu zuten pertsonaientzat soluzio bakarra Egiptotik alde egitea dela. Tira, nire erantzuna izan zen: ezin nuen irtenbiderik bilatu pertsonaientzat, ez zegoelako halakorik sistema basati horren pean”.

Kotizazioa gora

Paris, Frankfurt, Madril, Venezia edo Londresko erakustokiak ere izan dira “arteen udaberri arabiarra”-ren lekuko. Matxinadek begiak zabaldu dizkiete galerietako komisarioei: badira Mediterraneoaren beste aldean ere artista interesgarriak, hiriburu handietan ikustea merezi duten artelanak. Ez da kontu berria ere, euren lanak erakutsi dituzten artisten adinari erreparatzea besterik ez dago. Frantziako hiriburuko Villa Emerige galerian

Magrebeko eta Ekialde Hurbileko dozena bat artistaren lanak izan ziren ikusgai iazko urrian eta azaroan. Laila Muraywid 1956an jaio zen, Khaled Takreti 1964an, Abderrahim Yamou 1959an, Yazid Oulab urtebete lehenago. Baina sortzaile helduak izanda argitu ditu fokuak, artearekin zerikusirik ez duten arrazoiengatik.

Erakusketa horrek *Le Monden* orrialdeetan toki esanguratsua hartu zuen garai beretsuan, artista gazteagoen lanak jarri zituen enkantean Christie's etxeak eta negozioa bikain atera zitzaion: %83 salduta, 1.700.000 euro baino gehiago ordaindu zituzten bezeroek.

“Erosle eta artista berriok gure katalogoari erantzun dioten energiak eta berotasunak ezohiko burrunba eta kitzikapena eragin dute enkante-aretoan gaur” adierazi zuen Michael Jehak, Christie's-en Ekialde Hurbileko zuzendariak. Eta ez dirudi gorpila geldituko denik, artista askorentzat historiari euren herrialdeetan eman duen errebueltak jauzi kualitatiboa emateko aukera eskaini dio.

Erreportaje hau jantzeko Nermine Hammam-en argazkiak erabili dugu. Azken hamar urteetan erakusketa ugari egin du Egipton, baita atzerrian ere, baina badira nazioartera ateratzeko manerak eta manerak. 2008an Grezian ari zen bere lanak erakusten, etxetik igeri batera. 2011n, geografikoki hain urrun egon ez arren, harresi ikusezinak jartzen espezialista den Frantzian erakutsi ditu bere fotoak, Parisen eta Dieppen; baita Afrikaren beste muturrean ere, Bamakon, Maliko hiriburuan. Lagunduko zion, bere lanetan Egiptoko militarren argazkiak eta kolore saturatuz beteriko hondoak konbinatuz “udaberri arabiarra”-ren metafora bikaina osatzeak.

Demokrazia, ideal hori

Segi genezake hizketan azken urtean arabieraz hitz egiten duten artistek itsasoaren beste alde honetan izan duten oihartzunaz, dizipli-

Nondik dator artista arabiarrenganako lilura? Ideal demokratikoa aspaldi itzali zen Mendebaldean eta berpizteko aukera ikusi dute zenbaitek matxinadekin lotutako produktu kulturalen bidez

naz diziplina errebasoa egin, kasu batzuetan paradoxikoa baino, amorragarria ere bai baita, rap kantarienean berbarako, nola hango abeslari iraultzaileak goratzen diren –*The New York Times*ek berriki lorez jantzi zituen matxinadei soinu banda jarri dioten hip-hop abeslariak– eta hemengoei kasu zipitzik egin ez. Baina, nondik dator artista horien lanek sortzen duten fazinazioa eta berritasun sentsazioa?

Badirudi Mendebaldeko sistema demokratiko burgesek bizi duten nekearen eta asperduraren aurrean, ideal demokratiko garbi eta berria aurkitu duela hainbatek –eta “hainbatek” diogunean “boterean dau-

dunek” diogu– herrialde arabiarretako matxinadetan. “Ikusi han nola estimatzen duten guk hemen badaukaguna” esango balute bezala da, “ez zaitez hainbeste kezatu, munduko zenbait lekutan hiltzeko prest daude zuk jaiotzetik daukazuna lortzeko”. Eta mezu hori askoz hobeto sartzen da produktu kulturalen bidez. Politikarien diskurtsoek eraginkortasunik ez

daukaten lekuetan artista arabiarrek badaukate aterren bat edo beste irekitzeko aukera. Ikusi beharko 2011n hasitako matxinada giroa baretzen denean herrialdeotan geratzen den egoerak lagundu ote dezakeen mezu hori transmititzen jarraitzen –antzeko operazio ideologikoa gertatu zen 1990eko hamarkadan kapitalismoak Ekialdeko Europako herrialdeak hartzaren indarrez besarkatu zituenean; agerikoa da ez zuela Europa zaharrean ilusio berririk sortu–.

Baina den-dena ez da okerrerako. “Udaberri arabiarra” gauza bat gutxienez lortu du, eta da bestela inolaz ezagutuko ez ziren sortzaileak plaza zail hauek ekartzea. Globalizazio kulturalaren beste urrats bat edo momentu jakin bateko interesek bultzatutako loralditxo den, hori da ikusteko dagoena. ■

